

Skvaller – en dyr hobby

David Hoopers nyutkomna bok *Reputations under fire. Winners and losers in the libel business* är en bok som förtjänar extra uppmärksamhet. Författaren kastar nytt ljus över hur glamour, fåfänga och barnslighet styr förtalsmål. Han visar också hur affärsmän och företag ofta använder sig av förtalsmål för att försvara sina egna tivelaktiga aktiviteter, sedan de har blivit upptäckta.

Reputations under fire är skriven av en expert i ämnet, advokaten David Hooper som är delägare i advokatfirman Biddle som har förtalsmål som specialitet. Han beskriver på ett initierat och väldokumenterat sätt om många av de berömda förtalsmål som har gett eko långt utanför Englands gränser. England har sedan länge varit favoritlandet för alla som önskar stämma någon för förtal. Landets lagar skyddar den som anser sig förtalad, och gör det lätt att vinna stora skadestånd även om man råkar vara skyldig. Till skillnad från i många andra länder (bland annat Sverige) är det den som förtalar som har hela bevisbördan i dessa mål i England.

Den kanske mest kända affärsmannen som konsekvent använde sig av de engelska förtalslagen för att gå till motattack mot sina fiender var mediemagnaten Robert Maxwell. Under 30 år visste han precis hur han skulle bära sig åt för att försvara sitt skamfylade namn och rykte i domstol. Maxwell kunde på det sättet skydda sin person ända fram till 1991, när han begick självmord efter att ha blivit avslöjad för att han använde en av sina tidningars pensionspengar för sina egna affärsändamål.

Inte lyckats lika bra

Medan Maxwell kunde använda sig av den engelska förtalslagen för att skydda sin suspekta affärsverksamhet från insyn ända fram till sitt självmord, finns det andra som inte lyckas lika bra.

En av dem är affärsmannen Mohamed Al Fayed, som bland annat är verksam i England, och som blev känd för den större allmänheten när han 1985 köpte företagsgruppen Fraser, där flaggskeppet varuhuset Harrod's ingår. Al Fayed blev även känd på grund av sin son Dodi som sällskapade med prinsessan Diana och som omkom tillsammans med henne i en bilkrasch i Paris 1997.

Mohamed Al Fayed använde sig också av förtalslagen mot både anställda och tidigare affärspartners för att vinna personliga fördelar. Men när han gick för långt och till och med anklagade kungahuset för sin sons och prinsessan Dianas död, blev han till sist själv avslöjad.

Vad som hittills framkommit är att han ljugit både om sin bakgrund och om hur finansieringen av köpet av Fraser gick till.

I stället för att bli adlad som han hade hoppats på fick han själv betala dyrt för de

Årans pris

Reputations under fire. Winners and losers in the libel business

David Hooper

Little, Brown and Company 2001

rättegångar som han själv hade initierat. Och betala dyra skadeståndsanspråk. Mohamed Al Fayed beviljades inte heller engelskt medborgarskap trots sina stora ägarintressen i Storbritannien.

I fallet Al Fayed visar det sig att det trots allt kan vara förligt att åtala sin omgivning för förtal, om man inte har ett gott namn och rykte som går att försvara.

Enskilda individer stämdes

Förtal gäller inte bara enskilda personer. Det kan också gälla företaget. Engelska förtalslagar medger bolag att begära skadestånd om deras företags rykte skadas. McDonald's i England har tidigare flitigt utnyttjat denna möjlighet så snart propaganda riktas mot företaget. Det fick två enskilda personer erfar när de vägrade be McDonald's om ursäkt för den propaganda som de riktades mot McDonald's och därför blev stämda för förtal.

Det var en liten grupp Greenpeace-aktivister som agerade mot McDonald's genom att fråga sig vad det var för fel på McDonald's. Genom finurligt illustrerade trycksaker som man delade ut utanför olika McDonald's restauranger demonstrerade ett 10-tal aktivister sitt missnöje mot "Mc Torture, McGarbage, McCancer, McMurder,

Hade dessa aktivister bött i England kunde de ha riskerat att drabbas av ett förtalsåtal.

Harrod's ägare, Mohamed Al Fayed, fick bittert erfarat att det kan straffa sig att åtala folk i sin omgivning för förtal.

McGreedy, McDollar och McProfits".

Trycksakerna fick både det amerikanska huvudkontoret och det engelska McDonald's-bolaget att gå i taket. Man flög genast in experthjälp och sju privatdetektiver som kunde spåra upp det tiotal aktivister som var skyldiga till produktion och distribution av dessa alster, och de som inte ville be om ursäkt för sitt uppträdande åtalade man sedan för förtal.

Men i detta fall tog man i för mycket. I stället för att stämma i bäcken mötte man ett motstånd som man aldrig kunnat föreställa sig. De två personerna, Helen Steel och Dave Morris som vägrade be om ursäkt och blev stämda, fick snabbt gehör för sina protester även utanför England.

De 5 000 broschyrerna som hade delats ut, fick sina efterföljare i mycket större upplagor. Rättegången medförde att "The Mc Information Network" med sin webbplats McSpotlight grundades 1996. På kort tid lockade hemsidan till sig 7 miljoner besökare. Under 1999 hade hemsidan som pro-

pagerat mot McDonald's besökts av 65 miljoner!

En svidande pr-förlust

McDonald's vann en pyrrusseger i en rättegång som kostat mer än 10 miljoner pund. Aktivisterna, som inte hade några pengar, överklagade sedan de blivit dömda att betala 30 000 pund vardera. Överklagandet kostade McDonald's ytterligare 200 000 pund och bötesstraffet sänktes till 20 000 pund för de åtalade, som sedan aldrig betalade sina böter.

Resultatet av hela domen blev en svidande pr-förlust för McDonald's som nog inte gör om samma sak igen i första taget, eftersom även de egna aktieägarna reagerade starkt negativt mot all publicitet mot McDonald's i samband med stämningen.

Själv förordar David Hooper mildare domar i förtalsmål. Att kunna be om ursäkt i stället för att behöva betala dryga böter ser han som en dygd. Det är lätt att hålla med honom när man läser om de många målen som han utförtligt beskriver i sin bok.

MATS LÖNNERBLAD

Passa på att besöka operan i Paris

F En av regikonstens världsstjärnor, Robert Lepage, möter den karismatiske super-dirigenten Seiji Ozawa i ett av operalitteraturens märkligaste verk – Berlioz "Fausts fördömelse" – som just nu spelas på Bastiljoperan i Paris.

från marken och börjar sväva lika lätt som jag dyker i vatten.

SÅ KÄNNS DET NÄR JAG SER Berlioz opera "Fausts fördömelse", som hade premiär i tisdags på Bastiljoperan i Paris, i regi av världsregissören Robert Lepage och under musikalisk ledning av Seiji Ozawa. Den lämnar hos mig samma känsla som när man vaknar ur en dröm och anar att den ville säga en något väsentligt. Det är inte ofta man kommer ut från operan och häpet undrar vad man varit med om. Lepage och Ozawa upp-häver tyngdlagen. Det är scenkonst som svävar, bildligt och bok-

stavligt. Lepage har stängats med Berlioz egensinniga fantasialster och skapat något på en gång skräckromantiskt, förnyande och omvälvande. Inför mina häpnadsgen framtäder en wonderkamer för 21:a seklet, instinktivt och undermedveten.

BERLIOZ ROMANTISKA OPERA är ett omöjligt stycke, vanligtvis framfört konsertant och i avsaknad av dramatisk handling. Den utspelas på ett symboliskt plan. Dramat tar form i åskådarens hjärna och hjärta. Den vill upphäva tyngdlagen och skaka om sin publik, ge den något den inte trodde fanns. Det är också vad uppsättningen gör. Med utnytt-

"Fausts fördömelse"

Musikalisk ledning: Seiji Ozawa

Regi: Robert Lepage

Scenografi: Carl Fillion

Kostym: Karin Erskine

Marguerite: Jennifer Lamore

Faust: Giuseppe Sabbatini

Mephistopheles: José van Dam

Brander: Clayton Brainerd

jande av modern videoteknik projiceras skogar och vatten, galopperande hästar och eld. Och det på ett sätt som romantikerna själva skuttat av glädje inför. Musikaliskt är det utnående. Att se Ozawa dirigera, utan pinne och med spretande fingrar är häpnadsväckande. Sångarna (bland andra José van Dam) tillhör världseliten.

När Faust i sin desperation över Marguerites förestående död står under stormande trädkronor och jagande moln på en hotfull hösthimmel och rötterna breder ut sig under honom som på en jordens röntgenplåt, då förstär jag vad romantikerna menade med det "sublima". Jag ryser och svävar.

TORIAS THEBERG

Hur ofta har jag inte drömt att jag kan flyga? Jag tar några steg, lättar